

בפתח השער

לכל ידידינו היקרים, שלום וברכת ה'

לקראת חודש אדר ימי הפורים האלה הבאים עלינו לטובה, אנו שמחים להגיש בפניכם את החוברת הזו, האחת-עשרה במספר.

הראשונה בסדרת החוברות יצאה בחודש אדר תשס"ה, וכעת לאחר שהשלמנו את ה'מניין' הראשון, אנו פותחים בע"ה את העשיריה השניה, ושוב בחודש אדר, ב"מזל טוב" לישראל.

בהזדמנות זו, החלטנו להגדיל במקצת את היקף החוברת, וכן לשלוח אותה למעגלים נוספים מלבד התורמים הקבועים של הישיבה, כמו לקהילות שהיתה בהם התעניינות ודרישה לחוברות.

מבחינת התוכן, גם הפעם הבאנו מאמרים כלליים שכוחם יפה לכל עת, לצד דברים המיוחדים לאדר ולפורים. כתמיד, נשמח לשמוע את תגובות הקוראים, הערות הארות ובקשות. כמו כן, אם ידוע לכם על אנשים נוספים שעשויים להתעניין בחוברות, נא הודיעו לנו ונשלח להם.

בעזרת ה', החוברת הבאה תצא לקראת ל"ג בעומר. ניתן להקדים ולתרום עבור הקדשתה לזכרון קרובים ויקרים.

וכמשלוח מנות:

מובא בגמרא שרבי יהודה הנשיא נטע נטיעה בפורים, ומבארת הגמרא שהיתה זו "נטיעה של שמחה". ואמר על כך הגאון הקדוש הרי"ם מגור: ימי הפורים נקבעו למשתה ושמחה, וניתן לנו הכח מלמעלה לקחת את השמחה הזו ולנטוע אותה עמוק בלב, כך שמכוחה נשמח כל השנה כולה.

בררכת "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" - כן תהיה לנו!

ישיבת "עוד יוסף חי"

החוברת מוקדשת לזכר

הרבנית בתיה רקובר ע"ה

אשת חבר, הרב פרופ' נחום רקובר יבדל"א

וחמותו של ראש הישיבה, הרב יצחק שפירא שליט"א

תוכן

ה' מתיר אסורים - הרב יצחק גינזבורג שליט"א - עמ' 3

פורים לנו ברוך אשר בחר בנו - עמ' 13

דילול עוברים - הרב יצחק שפירא - עמ' 21

פרפראות לפורים - עמ' 27

לזכר ארז לבנון הי"ד - עמ' 30

עריכה: יוסף פלאי

המכון התורני שעל יד

ישיבת "עוד יוסף חי"

ישיבת "עוד יוסף חי" יצהר, ד"נ לב השומרון מיקוד: 44831

טל: 02-9974666 פקס: 02-9975956

shechem@shechem.org.il

חשבון בנק פאג"י 52-181-409/114987

עיצוב: סטודיו מירקם@חזני

ה' מתיר אסורים

מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א

מעובד ע"י השומעים מתוך התוועדות י' שבט תשס"ח

בתהלים מזמור קמ"ו, הנאמר כל יום בפסוקי דזמרה, כתוב "עֲשֵׂה מְשֻׁפֵּט לְעֹשׂוֹקִים נִתֵּן לֶחֶם לְרַעֲבִים הוֹי מְתִיר אֲסוּרִים. הוֹי פִּקֵּחַ עֲוֲרִים הוֹי זֶקֶף כְּפֹפִים הוֹי אֶהָב צְדִיקִים". והנה אדמו"ר הזקן מבאר (בסידורו) שכל ארבע המדרגות רעבים-אסורים-עורים-כפופים הן פרטים בתוך הכלל של "עשוקים". בלשון הקבלה, "עשוקים" היינו הניצוצות הקדושים שנפלו בשבירת הכלים ונעשקו-נגזלו בידי הקליפות, וארבע המדרגות מקבילות לסוגים שונים של 'בעיות רוחניות' שיש לאדם מישראל. על פי דבריו, נתמקד כאן בשלישיה אסורים-עורים-כפופים, שגם בחסידות נדרשים כמקשה אחת*. ואלו דברי אדמו"ר הזקן הנוגעים לענייננו:

וביאור כל אלה המדרגות יובן ממה שאנו רואים בנשמות ישראל...
"אסורים" הם המתפעלים מהתבוננות בשכלם על כל פנים, רק מצד התקשרות נפשם הטבעית בעולם הזה אסורים ומקושרים המה מדותיהם אהבה ויראה מבלי יתפעלו בהתפעלות השכל...

וה"כפופים" הם יותר למטה מבחינת אסורים הללו, כי הנה הכפופים ראשם כפוף לארץ כבהמה שראשה כפוף לארץ... עד שמוח השגתם מגושם מאוד ולא ישיגו רק גשמיות אבל בהשגה האלוקית לא ישיג מאומה...

"ה' פוקח עורים", פירוש עור הוא שיש לו כח הראיה הרוחנית ואין לו כלי העין להביא בו אור הראיה הרוחני לידי בחינת ראייה גשמית. כך יש ניצוצות שמשגיגים בנפשם בבחינת ראייה בחכמה שבנפשם... אבל אין להם בחינת כח הראיה שיהיה בהם ראייה זאת בהתגלות בהשגה ממש אלא מרחוק ה' נראה לו בראיה רוחנית בלבד...

והנה הזכיר כאן ד' מדרגות בניצוצות – רעבים ואסורים ועורים וכפופים – "רעבים" בנוגה דאצילות ו"אסורים" בנוגה דבריאה ו"עורים" ביצירה ו"כפופים" בעשיה...

א. אמנם בין "הוי מתיר אסורים" ל"הוי פקח עורים..." יש סוף פסוק, אך מתוך הלשון משמע שכל ארבעת אלו – אסורים, עורים, כפופים, צדיקים – הם כיחידה אחת.

אסורים, עורים וכפופים בעבודת ה'

לענייננו, אסורים-עורים-כפופים הם שלש מדרגות בנפילת ניצוצות הקדושה: אסורים – בקליפת נוגה שבעולם הבריאה, עורים – בקליפת נוגה שבעולם היצירה, וכפופים – בקליפת נוגה שבעולם העשיה. כל המדרגות הללו נכללות בהגדרה "עשוקים", ולכן בכללות כולם גם "אסורים" ושבוים בידי הקליפה³, היא קליפת נוגה [הקליפה שיש בה תערובת טוב, "והיא בחינה ממוצעת בין שלש קליפות הטמאות לגמרי ובין בחינת ומדרגת הקדושה, ופעמים שהיא נכללת ועולה בבחינת ומדרגת הקדושה, דהיינו כשהטוב המעורב בה נתברר מהרע וגובר ועולה ונכלל בקדושה"⁴]. אך בפרטות מדובר בשלשה סוגים שונים, כאשר הביטוי שלש מדרגות אלו בנשמות ישראל הם בשלשה סוגים שונים של 'ניתוק נפשי', שאת שלשתם צריך לרפא:

האסורים היינו הנשמות שיש להן השגה באלקות, ולכן הן בעולם הבריאה – העולם השכלי, של השגה באלקות – אלא שיש להן 'טמטום הלב'. האסורים אינם מסוגלים להביא את ההשגה שבשכל לידי גילוי בלב ולעורר את התפעלות המידות, כדוגמת התעוררות רגש חיובי של אהבת ה' ויראתו, אהבת ישראל ואהבת ארץ ישראל (שהרי תכלית ההתבוננות וההשגה בשכל היא לפעול 'התפעלות' פנימית ואמיתית במדות שבלב⁵). אדם כזה אסור בתוך הראש שלו, יש אצלו ניתוק בין הראש לבין הלב, ולהתיר את האסורים היינו להסיר את הנתק והמחסום הזה.

גרועים מן האסורים הם העורים. שלא כמו האסורים, שמבניים היטב אלא שהשגתם מנותקת מלבם – הרי לעורים יש בעיה בהשגה. העור ברוחניות הוא מי שרואה משהו מרחוק אבל אינו יכול לשייך זאת להשגה הנוגעת למציאות הממשית, וממילא הוא יוצר לעצמו עולם דמיוני ולא ממש. מבואר בחסידות שהבעיה של העור היא שאין לו כלים מתאימים להכיל את האור ולקלוט אותו, ולכן נקרא העור בלשון חז"ל "סגי נהור" (הרבה אור). העורים הם בעולם היצירה, למטה מן ההשגה הברורה שבעולם הבריאה, הם חיים בתוך עולם דמיוני שהוא בעיקר פרי רגשותיהם (היצרים שבעולם היצירה), ולפקוח עורים היינו להביא אותם למצב של השגה והכרה מציאותית.

ב. השלישיה הזו של אסורים-עורים-כפופים חוזרת עוד פעמיים בתפילה. בברכות השחר מברכים "פוקח עורים", "מתיר אסורים" ו"זוקף כפופים", ובברכת מחיה המתים בשמונה עשרה אנו אומרים "סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים", כאשר ה"נופלים" הם כנגד ה"כפופים", וה"חולים" כנגד ה"עורים" (כמבואר שיעקר החולי הוא העוורון). והנה, לפי ביאורי החסידות, בתפלת שמונה-עשרה, "נופלים" הם בעולם הבריאה, "חולים" בעולם היצירה ו"אסורים" בעולם העשיה (סידור אדה"ז במקומו, וראה פירוש המילות לאדמו"ר האמצעי ד"ה והמתיר אסורים, דף נז, טז). ובברכות השחר החלוקה היא לפי סדר הברכות (שלפי פשוטו הוא סדר יקיצת האדם) – "פוקח עורים" בבריאה, "מתיר אסורים" ביצירה ו"זוקף כפופים" בעשיה (סידור מהרי"ד במקומו). נמצא שבכל מקום החלוקה היא אחרת, ואין כאן המקום לבאר את השינויים. מכל מקום, חשוב לשים לב שזוקא ה"אסורים" מתפרש בכל שלשת העולמות, בריאה יצירה ועשיה, ומכאן שבכל המדרגות הפגם הוא בבחינת "אסורים".

ג. לשון ספר התיניא פ"ז, עיי"ש.

ד. כמבואר בקונטרס ההתפעלות לאדמו"ר האמצעי.

עוד למטה מזה, בעולם העשיה, נמצאים הכפופים. שלא כמו העורים שמנסים "להעמיד חזון" ונכשלים – הרי לכפופים אין השגה רוחנית כלל, הם מביטים ארצה, לגשמיות העולם הזה בלבד, כמו בהמה ההולכת על ארבע ומסתכלת רק כלפי מטה על העשב שהיא אוכלת... הכפופים הם במצב של עיבור, כעובר בתוך הרחם, היושב מקופל וראשו בין רגליו (ובלשון הקבלה "תלת גו תלת", המוחין מלובשים בנה"י), הראש יורד לרמה הנמוכה ביותר ומתעסק רק ברובד הקיומי הבסיסי והטבעי של הרגליים, בעולם העשיה התחתון. את הכפוף צריך לזקוף, להפוך אותו מיצור שמתעניין רק בסיפוק צרכיו ותאוותיו לאדם ההולך על שתיים ומביט נכחו וכלפי מעלה.

הצטדקות, הסתפקות, התמכרות

במקום אחר בחסידות^ה מבואר עוד לגבי שלש הדרגות של אסורים-עורים-כפופים, שעיקר הבעיה שלהם היא בהשתקעות והתקבעות במצב החסר מתוך הצטדקות עצמית – שכן ההצטדקות מלווה כל קליפה וכל נפילה.

האסורים, כאמור לעיל, הם אלו שלא מצליחים לקשר את המח אל הלב. אולם עיקר הבעיה של האסור היא כאשר הוא מצטדק, מצדיק את עצמו ואומר "מה אני יכול לעשות. כך נבראתי". האסור למד הרבה על כך שהמח צריך להשפיע על הלב, שההשגות השכליות צריכות לעורר מידות מתוקנות של אהבה ויראה וכו', והוא גם יודע שאצלו אין הדבר כך כלל וכלל, שהרי הוא לא מרמה את עצמו (כמבואר שעיקר-העיקרים של ספר התניא הוא "אל תהיה רמאי!"). אלא שמתוך המודעות החריפה למצבו זה, הוא קצת מתייאש מלתקן – וזה כבר גרוע מאוד. יחד עם היאוש, כדי לא להיות רשע בעיני עצמו, מנסה האסור להצדיק את עצמו, להצטדק כלפי שמיא ולומר: מה שכתוב בספרים זה דברים נפלאים, אבל זה נכון לאחרים ולא שייך אלי, לי אין את היכולת ליישם את זה בפועל. ההצטדקות הזו היא ההופכת אותו לאסור של ממש בבית-האסורים, וחוסמת את פתח היציאה ותקוות השחרור. אולם האמת היא שההצטדקות אינה צודקת כלל, כיון שטמטום הלב הוא תוצאה מעבירות, "שהוא אסור וקשור בידי החיצונים ע"י עבירה שעשה בפועל ממש, ומזה נתהווה לו טמטום הלב שיש לו אוטם בלב שלא יתפעל בלבו כלל ואומר 'מה אעשה שכך נוצרתי', והוא טענת פושעי ישראל ממש... ובאמת אין זו טענה כי צריך לשנות את טבעו ולשבור תאוותו".

מצבם של העורים הרבה יותר גרוע: האסור מודה שקיימת דרישה עקרונית שאינו עומד בה, אלא שהוא מתרץ את עצמו בחוסר יכולת – אבל העור טוען שבכלל לא דורשים ממנו יותר! העור, כנגד עולם היצירה – העולם של מדות הלב – מדמה לעצמו שכיון שהעיקר הוא הלב, "רחמנא לבא בעי", ממילא אין

ה. ראה סדור מהרי"ד בביאור מזמור זה בפסקי דמורה ובברכות השחר.
ו. לשון המהרי"ד שם.

זה נורא אם בפועל אני חוטא פה ושם... בסך-הכל אני יהודי טוב בלב, מחבב ומכבד את התורה ואת הרבנים, ויותר מזה לא דורשים ממני. **ההצטדקות** הזו חמורה יותר, שכן האדם אינו מבין באמת "מה הוי' אלהיך שאל מעמך", יש לו איזו ראייה מרחוק, תחושה מעורפלת ולא מבוררת של קשר עם התורה ונותן התורה, אבל אין לו את הכלים לתרגם את הקשר הכללי הזה להשגה אמיתית והוא יוצר לעצמו עולם דמיוני שבו הכל טוב, אין שום בעיה... העור **מסתפק במועט** במובן השלילי של הדבה, באומרו "מה שיש לי זה מה שצריך ותו לא".

הכפופים, כאמור, הם אלו שמביטים רק לארץ, למציאות הגשמית. הבעיה הגדולה של הכפוף היא שהוא מקבל את "הנחות העולם" בפשטות וללא עוררים. כך חושבים כולם וכך נוהגים כולם, והכפוף שראשו למטה 'מכור' לגמרי להשקפה החומרנית של המערכת שבה הוא נתון האומרת "כוחי ועוצם ידי". את הכפוף קשה אפילו להגדיר כמצטדק, שהרי הוא שקוע כל-כולו בגשמיות עד שאינו רואה כל צורך להצטדק בפני מישהו על משהו...

אמנם זהו ציור גס ונמוך מאוד של הכפופים, שכל מעיינם רק בגשמיות ונראה שהם כלל לא שומרי תורה ומצוות. אך ניתן לתאר את הפגם של הכפופים באופן עדין יותר: אם האסור שבעולם הבריאה הוא מי שיש לו שכל והשגה אלוקית, והעור שבעולם היצירה הוא מי שיש לו רגש וחוויה כללית בעבודת ה', הרי שהכפוף שבעולם העשייה הוא מי שברמת המעשה בפועל הוא 'בסדר', הוא שומר ומקיים מצוות אך בלי שכל ובלי רגש אלא רק מתוך 'פרומקייט טבעית' (דתיות טבעית). גם בזה ניתן לדבר על שתי דרגות שונות: ברמה הנמוכה, זהו אדם השומר מצוות רק מתוך הרגל ומסורת אבות יבשה, "מצות אנשים מלומדה" בלבד, ללא כל הכרה בחשיבות הדברים. ברמה הגבוהה יותר, הכפוף יכול להיות אדם 'דתי מאוד' המקפיד על קלה כחמורה ומהדר במצוות מתוך הרגשה שזה מאוד חשוב, אלא שכל עולמו ה'דתי' כפוף ומוגבל בתחום מצומצם ביותר האומר: חשוב לי מאוד לשמור שבת וכשרות וכו' אבל אין לי שום נגיעה למושגים של גאולה ומשיח, מלכות ומקדש וכדו' – אלו "הלכתא למשיחא" בלבד שאינן קשורות אלינו כלל וכלל, אין שום צורך לפרוץ ולשנות ולהפוך את העולם. הכפוף הזה נתון בתוך 'מצרים דקדושה', כפוף למנטליות של מצרים-מיצרים של שומרי תורה ומצוות, ובכלל אינו מרגיש דחף 'להביא משיח'. אדרבה, אם מישהו יציע לו דבר כזה הוא ידחה זאת על הסף. זוהי מנטליות הפוכה ממלכות – על המלך הרצוי נאמר "ויגבה לבו בדרכי הוי'", ואילו אצל הכפוף אין שום זקיפות קומה, הוא אינו מודע לחשיבות מצוות הציבור שהראשונה שבהן היא העמדת מלך¹. לכן הוא הכי זקוק לזקיפה ולהצלה.

1. ישעיה כט, יג.

2. דברי הימים ב' יז, ו.

3. סנהדרין כ, ב. רמב"ם תחילת הלכות מלכים.

[אם כן, תארנו שלש מדרגות בתוך הכפופים: הכפוף הנמוך ביותר שמתעניין רק בגשמיות, למעלה ממנו הכפוף ששומר תורה ומצוות כמצות אנשים מלומדה ללא שום שכל ורגש, ולמעלה ממנו הכפוף ה'דוס' שהאופק שלו מצומצם ללא מושגים 'מבלבלים' של גאולה ומשיח].

אסורים־עורים־כפופים בימינו

מתוך ביאורי החסידות לליקוי־הנפש של אסורים עורים וכפופים בעבודת ה', נוכל להשוות את שלש הדרגות הללו לסוגים שונים של תפיסות ושיטות בהסתכלות על המציאות הכללית כיום:

האסורים הם אלו שמבינים טוב מאוד מה קורה כאן. הם מסתכלים על המציאות של העם היהודי בארץ הקודש, על הממסד השולט כאן מתוך תודעה כפרנית ומבולבלת, ועל כל הפגמים שבפועל, וברור להם ש'זה לא זה' – ודאי ש'זה' שמול עינינו הוא לא 'זה', אין זו הגאולה לה ציפו אבותינו מאז ומעולם. המציאות הזו ברורה ללא ספק וללא טיוח, הבעיה גלויה במערומיה לנגד עינינו, הפער בין הרצוי לבין המצוי הוא עצום – אלא שאנחנו חשים שאיננו מסוגלים לתקן! "מה אנחנו יכולים לעשות"? יחסית, זוהי הקליפה הפחות גרועה, שכן ברמה השכלית הכל ברוח, איננו שוגים בדמיונות שוא לגבי המציאות ואיננו מקטינים את החזון הגדול שאלינו צריך, בסופו של דבר, להגיע – אלא שאנו אסורים בבית סוהר שאינו מאפשר להפוך את המצב לטובה.

שלא כמו האסורים שקוראים נכונה את המפה, הרי לעורים יש כבר בעיה בתפיסת המציאות. לעורים יש עדיין חזון גדול, הם מצפים לישועה ומדברים הרבה על 'גאולה' – המצב הרצוי של עם ישראל בארץ ישראל וכו' – אך הם אינם מוכנים להודות לגמרי בעובדה שהמציאות הנוכחית כה רחוקה מהציפיות הגדולות, והם רוצים לומר ש'זה – זה'. ואמנם ברור לכל כר־דעת שאי אפשר לטעון שהגאולה השלמה כבר הגיעה לגמרי, וודאי חסרים עוד כמה דברים ושלבים, אבל ניתן להצטדק ולהצדיק את המציאות הקיימת בכך שאמנם 'זה עדיין לא זה' אבל 'זה יהיה זה', עם הרבה סבלנות ואורך־רוח, לאט לאט, תתפתח הגאולה השלמה ממש מתוך המציאות הקיימת וכהמשך טבעי שלה, ללא שינוי מהותי ממה שקיים. העור רואה לא־רע את היעד הרחוק, את חזון הגאולה, אבל יש לו בעיה קשה בראיה־מקרוב, הוא מייפה את המציאות הנוכחית ומנסה לפרש אותה בעל כרחו ולתת לה משמעות שתתאים איך־שהוא לחזון הגדול. כך יוצר לעצמו העור תמונה דמיונית של המציאות ומאבד את הראיה הממשית והמפוכחת.

למטה גם מן העורים נמצאים הכפופים. הם שקועים כל־כך במנטליות ובהנחות של המסגרת הקיימת עד שהם בטוחים ש'זהו זה', זה מה שיש וזה מה שצריך להיות. הכל טוב מאוד, הגענו אל המנוחה ואל הנחלה לאחר אלפיים שנות גלות, הגשמנו את שאיפת הדורות והגענו לחרות עולם, בשביל זה היה כדאי לסבול

גלויות וחורבנות (כולל השואה האחרונה), ה"י יותר מזה אנחנו לא צריכים. הגישה הזו מנותקת לגמרי מאלקות, שכן היא רואה את חזות הכל במסגרת הפיזית ובהישגים הגשמיים, וכל השאר הוא בגדר קישוטים ופולקלור לא הכרחי. הכפופים יכולים להיות אנשים המחשיבים עצמם לשומרי תורה ומצוות, אבל הנתק בין התורה לבין הגדרת המציאות הוא כה גדול עד שהם מקיימים בעצמם "היה יהודי בבינתך ואדם במדינתך", ואינם חשים ומרגישים כלל שצריך להיות 'דרישות' כלשהן מן המסגרת המדינית, פרט לעצם קיומה...

אכן, כמו שבארנו לעיל, יש גם כפופים כאלה השומרים מצוות בהידור (ואולי אף בעצבנות יתרה...), אלא שהם מנותקים לגמרי מכללות התורה שאינה נוגעת לחייהם היום-יומיים. וביחס למציאות בימינו: הכפופים הללו יכולים לייצג עמדה הפוכה לכאורה מהכפופים הקודמים – הם אינם טוענים ש'זהו זה', אלא ש'זה' בכלל לא מעניין אותי! כמו שהתקיימו אלפיים שנה בגלות כך נוכל להמשיך עוד אלפיים שנה (ח"ו), בלי שום בעיה (ואם יש בעיות, תשבי יתריך...). אמנם, למרות שלכאורה זוהי עמדה הפוכה מהכפופים הקודמים, הרי באמת שתי העמדות נובעות מאותה הודאה להנחת-היסוד שמציאות העולם החיצוני קיימת בזכות עצמה, בכוחה ועוצם ידה, וממילא אין ל"תורה הקטנה" שלנו (ח"ו) כל שאיפה וימרה לשנות ולפעול בעולם.

התיקון ע"י התכללות במדרגת 'אסורים'

קעת נחזור לדברי אדמו"ר הזקן הממשיך ומבאר כיצד נעשה התיקון של מדרגות האסורים-עורים-כפופים, וזו לשונו:

וכל אלה הניצוצות מתחברים בנוגה דבריאה על ידי יחוד דזו"ג דאצילות שנקרא "צדיקים", צדיק וצדק, כידוע. וזהו שסיים ואמר "ה' אוהב צדיקים", פירוש, ממשיך אהבה ויחוד בין צדיק וצדק... ועל ידי זה פודה ומציל כל הניצוצות האלה להיות "מתיר אסורים וכו'". כי אחר שיש בחינת גילוי אלוקות ביחוד זו"ג אזי ממילא יתעלו כל העולמות ויתבררו הכל ה"עורים" וה"כפופים" כו' וד"ל.

התיקון כולו נעשה על-ידי ה' אוהב צדיקים", שבמושגי הקבלה רומז ליחוד עליון בעולם האצילות – ש"ממשיך אהבה ויחוד בין צדיק [ספירת היסוד] וצדק [ספירת המלכות]" ונעשה "יחוד דזו"ג בעולם האצילות" (כלומר יחוד קודשא-בריך-הוא ושכינתיה; קוב"ה – פרצוף זעיר אנפין, בחינת הדכורא. ושכינתיה – פרצוף המלכות, בחינת הנוקבא). על-ידי היחוד הזה שבעולם האצילות, כל הניצוצות עולים ומתחברים בנוגה דעולם הבריאה, מקום ה"אסורים", וממילא נמשכת הפעולה של "מתיר אסורים".

ונבאר ביתר פירוט:

חיבור כל הניצוצות בעולם הבריאה הוא חידוש חשוב (שמופיע כאן בתכלית הקיצור): ה' לא פועל כאן שלש פעולות נפרדות – זוקף את הכפופים במקומם בעולם העשיה, פוקח את העורים במקומם בעולם היצירה, ומתיר את האסורים בעולם הבריאה – לא כך! אלא ה' זוקף כפופים ופוקח עורים ומתיר אסורים בפעולה אחת, על-ידי העלאת כולם לעולם הבריאה. רק כאשר הכפופים, העורים והאסורים עולים ומתכללים יחד בעולם הבריאה – ואז כולם הופכים לאסורים – באה פעולת ה"מתיר אסורים" בבת אחת לכולם, והכל על ידי האהבה הנמשכת מ"אוהב צדיקים" (שאותה נבאר לקמן).

ומדוע דוקא כך? יש הבדל מהותי בין זקיפת הכפופים ופקיחת העורים לבין התרת האסורים. לקחת אדם כפוף ולזקוף אותו זהו תהליך, פעולה של תיקון, טיפול הדורש מאמץ מסויים וזמן מסויים. כך גם לקחת אדם עור ולרפא אותו עד שיוכל לראות, זהו תהליך של רפואה, שיכול להיות גם כואב ומסובך. לעומת זאת, להתיר אסורים זהו מעשה הנעשה בבת-אחת, כהרף-עין, "בשעתא חדא וברגעא חדא" – אין צורך בפעולה שפועלים על האסורים כדי לשנות אותם ולהפוך אותם למוותרים ובני חורין. כאשר באים ליושב בבית האסורים ואומרים לו "אתה חופשי", "לאמר לאסורים צאו" – הכל כבר נעשה בין רגע, והוא חדל להיות אסור גם אם בפועל הוא עדיין בתא המאסר. זוהי פעולה מיידית, ללא כל שיהוי של זמן, ובלשון החסידות, זהו "גילוי ההעלם" – אפשרות הגאולה נמצאת לגמרי כאן, אלא שהיא בהעלם וצריך לגלות אותה, "לפקוח את העינים" (כלשון השגורה של הרבי בהקשר לגאולה) ולראות שאין בית-כלא ואין סוהרים ואין חומות והסתרים כלל וכלל. לכן יותר מכל נמשלה הגאולה להתרת אסורים, להוצאה מן השבי ובית האסורים של הגלות. לכן יכולה הגאולה לבוא "היום אם בקלו תשמעו",¹ "ופתאם יבוא אל היכלו"². בניגוד לפעולה המתייחסת למצב הפגום ופועלת בו שינוי ומהפך, הרי התרת האסורים היא פעולה מסוג אחר לגמרי – פעולה שאינה 'מתייחסת ברצינות' למצב הקודם כדבר שצריך לפעול בו ולשנותו, אלא מגלה בבת-אחת מציאות חדשה שעוקרת מעיקרא כל הוא-אמינא אחרת.

לכן, בכדי שהתיקון יבוא בדרך של "מתיר אסורים", צריך תחילה שהמדרגות הנמוכות יותר של "כפופים" ו"עורים" יעלו ויהפכו להיות "אסורים" בלבד, ואז יותרו כולם בבת אחת. וביחס למציאות בימינו: צריך שאלו השוגים בתפיסות מוטעות של כפופים ועורים ביחס למציאות, יכירו באמת הפשוטה ש'זה לא זה', ואזי יהיו כולם בבחינת אסורים שברגע אחד יוכלו לצאת מבית הכלא.

כמבואר לעיל, הבעיה של האסורים היא בשאלה "אבל מה אני יכול לעשות?". מצד אחד, זו הבעיה הקטנה ביותר, שכן ברור לי ש'זה לא זה', ואין לי חסרון בהשגה

1. ישעיה מס, ט.
יא תהלים צה, ז. סנהדרין צח, א.
יב מלאכי ג, א.

– אבל מאידך זוהי גם הבעיה הכואבת ביותר, התסכול הכי גדול הוא של אדם שמודע לגמרי עד כמה המצב דורש תיקון אבל הוא חש שידי אסורות. התרת האסורים תהיה כאשר יפתחו עינינו לראות שבאמת "הוא הנתן לך כח לעשות חיל"¹⁰ ויש לנו את האפשרות להביא את המשיח תיכף ומיד ממש.

ה' אוהב צדיקים

כאמור, התיקון כולו תלוי ב"הוי' אהב צדיקים", זהו מפתח הגאולה.

"אוהב צדיקים" היינו מציאות של שלימות בתוך העולם האלקי עצמו, יחוד בין 'צדיק' ו'צדק' בעולם האצילות, ואז, מכוחה של השלמות הזו, מופיע גילוי אלקות בעולמות התחתונים – גילוי הפועל תחילה להעלות את הכפופים והעורים למדרגת האסורים, ואחר כך להתיר את כל האסורים.

פעולת ההעלאה מכח "אהב צדיקים" באה מכיון שהשראה אמיתית של אהבה מלמעלה מרוממת את המציאות, וכך המדרגות התחתונות עולות לעולם הבריאה. ופעולת התרת האסורים בעולם הבריאה באה מכיון שבגילוי האלקות "יתפרדו כל פועלי און"¹¹ וכל בית-האסורים נמוג ומתבטל מול הגילוי האלקי האומר לנו "אתם חופשיים". בעולם האצילות אין תחושה של ישות נפרדת מאלקות והכל בטל לאור האלקי, וכאשר נעשה יחוד עליון בעולם האצילות מאיר הגילוי הזה גם בעולמות התחתונים ופועל לבטל את הישות הנפרדת שהיא מקור כל הפגמים וההסתרים.

אמנם אדה"ז מדבר כאן על "צדיקים" כמדרגות שונות בתוך עולם האצילות, אך בודאי שהדבר נוגע גם לצדיקים כפשוטם, "צדיק יסוד עולם" בשר-ודם הנמצא כאן עמנו בעולם הזה. הפירוד בין הצדיקים מונע את הגאולה, וכאשר ה' יאהיב את כל צדיקי-האמת זה על זה, אזי יהיה גילוי אלקות כזה שמכוחו יתרו כל האסורים.

אך אם המפתח הוא "ה' אוהב צדיקים", כיצד ניתן להביא לכך שה' יאהיב-יאהיב את הצדיקים? יש לומר שהדבר תלוי ב"אתערותא דלתתא" שלנו! אם אנחנו מצידנו נאהב את הצדיקים, אזי הקב"ה ב"אתערותא דלעילא" יאהיב את הצדיקים אחד על השני.

וכהוראה למעשה, מה פירוש הדבר לאהוב צדיקים?

ראשית, צריך כמובן לאהוב כל אחד ואחד מישראל כגופו, "ועמך כולם צדיקים"¹². אך יש משהו מיוחד באהבת צדיקים, דוקא כאשר מדובר בצדיק שאינו הרבי שלי! לאהוב יהודי אחר זה יחסית פשוט, כי הוא אינו מאיים עלי, הוא לא מתחרה

א' דברים ח, יח.
י' תהלים צב, י.
ס. ישעיה ס, כא.

איתי. אבל כאשר אני מקושר בכל נפשי לצדיק אחד ומיוחד, וודאי לצדיק כזה שבעיני הוא הצדיק שבדור, אזי קל מאד להגיע ל"קטנות מוחין" כזו המבטלת את כל הצדיקים האחרים. קטנות מוחין זו נובעת מנקודה נסתרת של ישות וגאווה, מ"תדמית אישית" שאני מפחד משבירתה אם אעז להודות שיש עוד צדיק בעולם מלבד הרבי שלי. נדרש מאיתנו להיות ב"גדלות מוחין", לנהוג בבגרות ובשכל מתוקן, כך שיחד עם תוקף ההזדהות וההתקשרות לרבי שלי אוכל להגיע גם להתכללות עם צדיקים אחרים ופשוט לאהוב אותם, גם כאשר בהנהגותי ובדרכי אני הולך לגמרי בדרכיו של הרבי שלי שהוא מורה הדרך שלי¹⁰. גדלות מוחין זו מלווה כמובן בהכנעה (בניגוד לישות המלווה את קטנות-המוחין), תחושת הכנעה המאפשרת להיות 'מקבל' מכל צדיק ולא לפחד מאיבוד הזהות שלי.

כאשר אנו נאהב את כל הצדיקים, אזי גם הקב"ה יאהיב את כל הצדיקים זה על זה, מכל הסוגים ומכל הגוונים, "איש איש על עבודתו ועל משאו", הצדיקים שבבחינת משיח בן יוסף (צדיק, יסוד) עם הצדיקים שבבחינת משיח בן דוד (צדק, מלכות). אז, כאשר תהיה אהבה בין הצדיקים, יקום מעצמו ויתגלה הגואל האמיתי, כאשר כל הצדיקים כולם יכירו ויאמרו "קום משחיה כי זה הוא"¹¹, ו"יחי אדני המלך דוד לעולם"¹². עלית מנהיג הדור מבין כל הצדיקים היא הבדלה שלו מתוכם, התרוממות שבבחינת "והנה קמה אלומתי וגם נצבה"¹³.

צדיק כזה, שיתרומם ויפיע מבין כל הצדיקים, כשכולם סובבים אותו ומגבים אותו, יזכה לכח אלוקי שדבריו ישמעו לכל ויתקבלו על הכל, כמבואר בחסידות: "ו'אוהב צדיקים' להיות משמיע דברי אלקים חיים לבחינת מקבלים ולהשפיע להם אהבה ויראה"¹⁴ – אהבת ה' את הצדיק מתגלה כשה' נותן לצדיק זה להתבטא בשלמות בפני העולם כולו. למעשה זהו פירוש נוסף, מופלא ביותר, במלים "ה' אוהב צדיקים"; עד כאן הוסבר ש"אוהב צדיקים" זהו התיקון של "מתיר אסורים" וכו', אך כעת אנו מבינים שגם הצדיקים עצמם זקוקים לישועה (ולכן הם מגויים בכתוב יחד עם כל ה"עשוקים" למיניהם)! לצדיק האמיתי – היחיד בדורו, המשיח שבדור – יש דחף עצום להשמיע את דבר ה' לכל עם ישראל, להשפיע להם אהבה ויראה, ולהביא "לאלתר לתשובה, לאלתר לגאולה". ממילא, לצדיק יש את הסבל הגדול ביותר, התסכול הגדול ביותר כל עוד הוא איננו מצליח להשפיע בשלמות. אך כאשר מתגלה "ה' אוהב צדיקים", מגיע השלב של ההמתקה¹⁵, כאשר כח

10 על היחס הנכון בין התקשרות אמת לצדיק לבין התכללות וקבלה מכל הצדיקים, ראה במאמר 'פתיחות הזדהות התכללות' בספר אשא עיני.

11 שמואל א' טז, יב.

12 מלכים א' א, לא.

13 בראשית לז, ז. אלא שבפועל אצל יוסף ואחיו היה חסרון באהבת הצדיקים, וזה גרם לכל הקשיים בזקיפת אלומתו של יוסף.

14 סדור מהר"ד.

15 אם כן, ב"אוהב צדיקים" התבארו כאן שלשה שלבים המכונים כנגד "הכנעה, הבדלה, המתקה" – שלשת השלבים היסודיים בכל תהליך מתוקן של עבודת ה', כתורת מורנו הבעש"ט (כש"ט כח, ונתבאר במקומות רבים).

הדיבור יוצא מן הגלות וה' נותן לצדיק באורח פלא את הכלים להשמיע את דברו לכל עם ישראל, לעורר אהבה ויראה אמיתיים בלבבם, ומיד "ובא לציון גואל", כשהמלך המשיח "ילמד כל העם ויורה אותם דרך ה', ויבואו כל הגויים לשמעו"^{כב}, במהרה בימינו אמן.

ה' מתיר אסורים / לחן: הרב יצחק גינזבורג

Am Dm G C

רים - נ-ע-ה-ק - - פו שם-ה - רים - סו - א תיר-מ שם - ה

E Am E7 Am

קים - די - צ-ה-ב - או שם-ה פים - פו - ק קף-זו שם-ה

Am Dm Am Am G C

רים - נ-ע-ה-ק - פו שם-ה - רים - סו - א תיר-מ שם-ה

Dm Am E7 Am

קים - די - צ-ה-ב - או שם-ה פים - פו - ק קף-זו שם-ה

כב רמב"ם הלכות תשובה ט, ב.

פורים לנו ברוך אשר בחר בנו

ר' יוסף פלאי, ע"פ שיעור של הרב יצחק שפירא

לאחר שאסתר התחננה לפני המלך אחשורוש "להעביר את רעת המן האגגי", נתן המלך למרדכי ואסתר רשות לכתוב בשמו אגרות חדשות, שכך נכתב בהן: "אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל עִיר וְעִיר לְהִקְהֵל וּלְעֹמֵד עַל נַפְשָׁם לְהִשְׁמִיד וְלְהָרַג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל חַיִּל עִם וּמְדִינָה הַצָּרִים אֲתָם...".

רשות להגנה עצמית

נשים לב שהאגרות הראשונות לא בטלו, שהרי "כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב". לכן גם עכשיו לא נאסר על אף אחד להרים את ידו ולפגוע ביהודים, ולא הוכרזה הפסקת-אש כוללת... בסך הכל הותר ליהודים להגן על עצמם מפני הקמים עליהם. אך לפי זה צריך להבין, מהו הצורך ומהי התועלת באגרות הללו? והרי לכאורה, גם אם לא היו נכתבות האגרות הללו היו היהודים עומדים על נפשם, שכן אם ממילא רוצים להרוג אותם – מה יש להם להפסיד?

אלא שאם כל ממלכת אחשורוש היתה באופן-רשמי נגד היהודים, אזי גם אם בתחילה יצליחו היהודים "לעמוד על נפשם" מפני ההמון הפרוע שבא לעשות פוגרומים – הרי אחר-כך השלטון יעניש אותם על שהעזו להתגונן, וזרועות הצבא והמשטרה הם אלו שיהרגו אותם. ואם נשאל: אם כבר יש כח ליהודים "לשלוח יד במבקשי רעתם", מדוע שלא ילחמו גם בצבא המלך עצמו? – על כך נשיב שזה כבר לא בא בחשבון. סוף סוף "עבדי אחשורוש אנן" ואין מחשבה למרוד במלכות.

אם כן, עיקר ההצלה היתה בעצם ההפרדה שנוצרה בין המלך ושריו ומשרתיו ופקידיו וכל עושי דברו – לבין המון-העם. בתחילת המגילה נראה שאין כל הבדל בין הממשלה לבין הפורעים, ורק כעת, לאחר השינוי במעמדו של מרדכי היהודי, הופכים לפתע כל שרי המדינות ועושי המלאכה אשר למלך לידידי היהודים ודורשי שלומם, "מנשאים את היהודים" – וממילא נעשית הפרדה בין המלכות לבין הפורעים, ואזי יכלו היהודים לשרוד בצילו של השלטון הפרסי. אותם הגויים שגם לאחר האגרות החדשות העזו לנסות ולפגוע ביהודים – התברר שהם מזרע עמלק, ששנאתו לישראל כלי-כך 'עצמית', ללא התחשבות בסיכויים.*

א. ראה בפירוש ראשון לציון לבעל אוה"ח הק' על מגילת אסתר.

במילים אחרות, ההצלה בפועל נעשתה בידי היהודים עצמם – שקמו להרוג את כל הצרים עליהם – ומעשה מרדכי ואסתר רק יצר את התנאים המתאימים לכך. ליהודים אשר בכל עיר ועיר נוצר מצב של בחירה חופשית: להרוג או להיהרג. אך אם לא היתה ניתנת הרשות מאת המלך, לא היתה אפשרות לבחור לעמוד על נפשם.

מלחמת עמלק בעבודת ה'

עד כאן עסקנו בפשט, כעת נראה מהי משמעות הדבר בעבודת ה' של כל אחד בכל זמן.

המלחמה בעמלק היא כנגד המלחמה המתמדת ביצר הרע שבה אנו נתונים כל העת. במושגים של ספר התניא, זוהי עבודת ה'בינוני', שהיא הדרך הראויה והמתאימה לכל אדם ללכת בה, "מידת כל אדם" מלבד בני עליה מועטים. אצל הבינוני, נפשו הבהמית – חלק הרע שבו – מתעוררת בלבו להתאוות לתענוגי העולם, אלא שהוא משתלט ב"מח שליט על הלב", ובכח הרצון החזק הוא דוחה את התאוה ולא מניח לה לבוא לידי ביטוי מעשי כלשהו, אפילו במחשבתו (שאם עולה בקרבו איזה הרהור של איסור, הוא מיד דוחה אותו ומסיח דעתו ממנו). ברמה המעשית של המלחמה ברע, ב"סור מרע ועשה טוב", שלא לתת לרע לשלוט בו – בזה הבחירה נתונה לכל אדם, "שבזה משפט הבחירה והרשות נתונה לכל אדם, למשול ברוח תאוותו שבלבו ולכבוש יצרו, שלא יהיה רשע אפילו שעה אחת".²

הערנות והדריכות לדחות על-הסף כל נסיון-פיגוע של היצר הרע, להכות בכל הרהור רע שעולה מהלב למוח, לבטל אותו ולא לתת לו כל אחיזה – זהו ממש כמנהג ישראל להכות בכל פעם שמזכירים את שמו של המן הרשע, בום-בוים-בוים!

והנה אחת הדרכים החשובות הנצרכות לאדם כדי שיוכל להתמודד במלחמת היצר, היא לעורר מלחמה ושנאה ומיאוס לרע שבקרבו, "וגם ירעים עליה [על הסטרא-אחרא] בקול רעש ורוגז להשפילה, כמאמר רז"ל לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע.. דהיינו לרגוז על נפשו הבהמית שהיא יצרו הרע בקול רעש ורוגז במחשבתו לומר לו: **אתה רע ורשע ומשוקץ ומתועב ומנוול וכו'** ככל השמות שקראו לו חכמינו ז"ל".³

הרי הטעות הגדולה מכל היא כאשר האדם מדמה בנפשו ש"השד לא נורא כל כך", בסך הכל אני נשאר אותו "יהודי טוב" גם כאשר אני לא כל כך מקפיד פה ושם... זוהי ה"רוח שטות" שמפתה את האדם לעבור עבירה⁴ – וכנגד זה צריך לעבוד כדי

ב. תניא פ"ד.

ג. שם פכ"ט.

ד. שם פכ"ד"ה.

לצייר לעצמו את הרע שבתוכו בצבעים שחורים ומכוערים עד מאוד. המלחמה הזו היא מלחמה תמידית, והאויב הגדול שלה הוא השאננות; אם עד עכשיו חשבתי ש"הכל בסדר", שאני מסוגל לשלוט על עצמי, הרי מרגע זה עלי לעמוד על המשמר כאשר נוכחתי לדעת עד כמה הרע הזה הוא גדול ושמן ונורא ואיום, עד כמה לא הכרתי אותו קודם, וממילא איני יודע עד כמה הוא יכול להפתיע אותי בעוצמת הרשע שלו.

וכל זה מתאים למצות זכירת עמלק: **"שנצטוינו לזכור את אשר עשה לנו עמלק... ונעורר את הנפשות בדברים להלחם בו, ונקרא את בני האדם לשנאו, כדי שלא ישתכח הדבר ולא תשכח שנאתו ותמעט מן הנפשות במשך הזמן" כלשון הרמב"ם.**

איש יהודי היה

אכן, בכדי שתהיה אפשרות אמיתית והוגנת לבחירה החופשית שלנו לפעול במלחמה הזו – יש צורך בצדיק גמור, כמרדכי שמאפשר לישראל לבחור להלחם בעמלק.

מדוע? מפני שהאדם אינו יכול להתגבר בכוחות עצמו על הרע שבקרבו. "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו... ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו". האדם נתון בתווך בין היצר הרע (שהוא הממלא את תודעתו הרגילה) הקורץ לו מצד אחד, לבין מאמצי הנפש האלוקית שבו השואפת לטוב ולקודש מצד שני. על שני הצדדים הללו אמרו חז"ל שהם שני השופטים של הבינוני "בינונים זה וזה [יצר הטוב יצר הרע] שופטין". וכיצד ניתן להגיע להכרעה במשפט הזה? רק על ידי הקב"ה המכריע את הכף, "והלכה כדברי המכריע, הוא הקב"ה העוזרו להיצר טוב... והעזר היא ההארה שמאיר אור ה' על נפש האלוקית להיות לה יתרון ושליטה על סכלות הכסיל ויצר הרע כיתרון האור מן החושך". בתוך האדם עצמו, מינייה וביה, אין את היכולת להגיע להכרעה, אפילו הנפש האלוקית אינה יכולה להכריע מול הנפש הבהמית רבת-הכח. רק סיוע ישיר מלמעלה יוצר את "יתרון האור", את היכולת לנצח בקרב, בכל קרב, אם רק נבחר בכך!

ההארה הזו שמאיר אור ה' על הנפש האלוקית מיוצגת כאן בעולם על ידי דמותו האנושית של הצדיק. הצדיק הוא מי "שנהפך הרע שלו לטוב... וכל מה שהוא מהסטר-אחרא הצדיק גמור שונאו בתכלית השנאה מחמת גודל אהבתו לה' וקדושתו". הצדיק משקיף על המאבק של הבינוני מלמעלה, הוא כבר "הרג את יצרו הרע" והגיע לשלמות עצמית כזו שבתוכה לא נשמעים קולות המלחמה

ה. ספר המצוות מ"ע קפ"ט.

ו. קדושין ל"ב.

ז. שם פ"א.

ח. שם פ"א.

בין הטוב והרע. בזכות עמידתו של הצדיק ברום-הפסגה, יכול הבינוני להתחזק בעבודתו ולקבל את יכולת הבחירה האמיתית.

בשם המלך

וביתר ביאור על תפקידו של הצדיק: במגילת אסתר, מרדכי ואסתר מקבלים מאת המלך עבור כל ישראל את האפשרות לבחור. והנה אמרו חז"ל שכל מקום שנאמר 'המלך' במגילת אסתר "במלכו של עולם הכתוב מדבר".

בעבודת ה', אם לא היה צדיק גמור בעולם, המאבק ברע היה נראה לנו חסר סיכוי לגמרי. הרי הרע הוא כל כך ממשי ומוחשי, חושך עבה וממשי שאפשר למשוש אותו, הוא כל כך מוצלח ויציב בעולם הזה, "דרך רשעים צלחה", וגם בתוך-תוכי הוא "יושב חזק", ביצרים בהרגלים ובמעשים, בכל מקום. לעומת הרוע, היצר-הטוב נראה כל כך מסכן, תלוש ואוורירי, יצור חלוש ומרחף שמגיע מעולם אחר ומנסה בקול ענות חלושה לומר את דברו. הכיצד יהיה סיכוי לצד הרפה והקלוש לגבור ולנצח את הצד היציב והמבוסס והבטוח כל-כך בעצמו? נכון אמנם ששמענו על הקדוש-ברוך-הוא הכל יכול – אבל מה זה נוגע לעולם שלנו שבו הרע שולט בכיפה, מה זה נוגע לי כאשר אני נתון בכללי וכבלי העולם האכזר? בקיצור, אין אופציה אמיתית לבחור בטוב. פשוט לא נראה שיש סיכוי לצד הזה, וחבל להמר על סוס מת...

כל זה... עד שבא הצדיק ואומר לנו "בשם המלך": הכל פתוח. הכל תלוי רק בנו ולא בשום דבר אחר. אם רק נרצה לעשות טוב – מיד נוכל לעשות כל מה שאנו שרוצים. הצדיק הופך את נוכחותו של 'המלך' לדבר ממשי מאוד, לא מיישהו רחוק ובלתי מושג, אי-שם בעיר חלומות אבודה, אלא מלך העולם ממש, הנותן בידנו בזה הרגע את טבעת-המלך לחתום בה, ומעניק לנו יכולת בלתי מוגבלת לעשות ככל העולה על רוחנו, "כתבו על היהודים כטוב בעיניכם". הצדיק הוא השגריר שלנו אצל המלך ושליח המלך אלינו, הוא העומד בסודם של דברים ויכול להביא לנו בבטחון מלא את הבשורה שהכל בידינו. כי אצל הצדיק עצמו הכל כבר נהיר ובהיר.

הצדיק אינו חי לעצמו, אלא דרכו עוברת השפעת החיות לכל ישראל, "כי יניקת נפש רוח ונשמה של עמי הארץ הוא מנפש רוח ונשמה של הצדיקים והחכמים ראשי בני ישראל שבדורם".¹⁰ בעצם קיומו, הצדיק הוא דוגמא חיה לכך שהבחירה בטוב היא אפשרית, "כי קרוב אליך הדבר מאד". אמנם הציבור כולו לא נמצא במדרגתו של הצדיק, אך כולם יכולים להתעודד מהדמות הזו – כמו המצביא הגדול היודע את תכנית המלחמה ואת תכלית הקרב, שדמותו נוסכת עוז ואומץ באחרוני החיילים הפשוטים הנלחמים בשדה הקרב אפוף העשן, וכמשה רבינו

10. שם פ"ב.

הנצב על ראש הגבעה וידיו פרושות השמימה ומכוחו גוברים לוחמי ישראל על עמלק, "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל".

וכעת, אחרי הופעת הצדיק, יוצא כל האויר מהבלון הנפוח של הרע. לפתע התמונה מתהפכת וכל הרע הגדול שהיינו כה בטוחים בקיומו, נראה עכשיו קליל וחלש ומדומיין. עכשיו ברוך, שאם רק נרצה – אין שום בעיה להתגבר על הרע, מחליטים ועושים, בצעד אחד פשוט. הבחירה היא אפשרית, "הרשות נתונה" בכל רגע לבחור בחיים ללא כל מונע. ממש כמו שבמגילת אסתר נראה בתחילה שכולם קמים עלינו להשמידנו – עד שכולם נהפכים להיות לתומכים, ידידים ואפילו מתיהדים, ונותר רק עמלק שאינו יכול להשתחרר משנאתו והולך אל מותו הוודאי בחרב שאנו מחזיקים ביד בוטחת בשם המלך. מכל הרע הגדול נותרה רק התמצית, שבמכה אחת אנו מחסלים אותה סופית.

אולם אחרי הכל, יכולת הבחירה שלנו היתה ונשארה בגדר נס ופלא. כי באמת "אלמלא הקב"ה עוזרו – אין יכול לו"; בכל פעם שמגיעים לנקודת ההכרעה, מקבל האדם כח מלמעלה ומצליח שוב ושוב לפרוץ את מגבלות ה'אני', ברחמי ה' עליו הוא מצליח לבחור בטוב ולגבור על משיכת הרע. זוהי החוויה התמידית של ה'בינוני' הבחור בטוב בכל רגע מחדש. זהו הנס של ימי הפורים האלה שאינם בטלים לעולם.

"תמחה את זכר עמלק"

בתמצית, עד כאן הוסבר שהנס של פורים הוא נתינת האפשרות לבחור. הבחירה החופשית היא טעם הקיום שלנו, והיא ניתנת לנו בכל עת על-ידי הקב"ה המאפשר לנו לגבור על הרע, כמו שממחיש לנו הצדיק.

והנה המלחמה ברע היא 'עד הסוף'. אנחנו מצווים "תמחה את זכר עמלק" – "מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה". אסור לוותר ולשכוח שהמטרה הסופית היא כליון גמור של הרע. אולם כאן יכולה לעלות קושיא חזקה: האם באמת יש לנו את הבחירה לגבור על הרע לגמרי? והרי בחירה היא בין שני קטבים שונים, ואם לא יהיה את הקוטב של הרוע – לא יהיה במה לבחור! הרי אם רק הטוב הוא אמיתי וקיים והרע הוא רק הבל וריק, אפס ואין – אם כך, כבר אין כאן בחירה! ואם לא תהיה לנו בחירה – מה תהיה המשמעות של חיינו? האם לא יהיה 'משעמם' וחסר-צבע בלי הרע שאורב לנו מעבר לפינה?

אין זו קושיא פילוסופית מופשטת, אלא נקודה שחורה החבויה בלב ומטרידה אותנו ביותר. בגלל הקושיא הזו, באיזה-שהוא מקום אנחנו מפחדים מלגבור על הרע עד הסוף. בגלל הקושיא הזו – יש לנו תחושה שאנו חייבים את הרע, וממילא גם רוצים בקיומו. חשוב לנו שיישאר לפחות 'אשטיקלע [קצת] יצר

הרע', מעט נפש בהמית מגושמת ולא-מתוקנת – בכדי שה'עסק' יוכל להמשך, כדי שלא נאבד את חוויית הקיום הפשוטה שלנו כאשר אנו מתגברים על הרע ובוחרים בטוב. מול "ברוך מרדכי" אנו חייבים להותיר בחיים את "ארור המן", כדי לקיים את המשוואה שיש בה שני חלקים שווים (כמו הגימטריא השווה של **ארור המן וברוך מרדכי**), איזון המאפשר דו-קרב הוגן [ואפשר שזהו, בדקות, היה שורש כשלונו של שאול המלך שלא הצליח למחות לגמרי את זכר עמלק, לפחות אחד חייב להשאיר בתירוץ כלשהו].

אם נמשיך בהלך-המחשבה הזה, נראה לאיזה עיוות הוא מגיע: משום שאם תמיד צריך להותיר את הרע ולא למחותו לגמרי – נמצא שהצד הטוב הוא לא טוב לגמרי, שהרי הוא רוצה למחות את הרע ולשלול מאתנו את הבחירה! והשם יתברך, מקור הטוב האיך-סופי, שמבטיח לנו "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" – האם חס-ושלום נוכל לומר שאין זה הטוב המוחלט, הטוב שבו, ורק בו, אנו חפצים? כל עוד אנו מסובכים בחשיבה הזו – עמלק עוד חי וקיים, אגג מעמיד צאצאים והמנים חדשים קמים עלינו. זוהי ה'תזה' של המן הלועג ואומר: בסוף תהיו חייבים להשאיר אותי, לא תוכלו להשמידני מכל וכל.

"עד דלא ידע"

מה כאן הטעות? איך נחלצים מן המבוך הזה, איך נפתור את הקושי שלא מאפשר לנו לבחור בטוב 'עד הסוף'? כיצד ניתן לרדת מהנדנדה שבה חייבים את משקלו הכבד של הרע בצד האחד כדי להרים אותנו למעלה בצד השני?

ובכן, ראשית נמלא את הכוס ונשתה 'לחיים', ועוד פעם, ועוד... "עד דלא ידע". כעת נוכל לעלות שלב בהבנה, ולהבין שטעינו בהבנת מושג הבחירה.

אנו רגילים לבחירה בין שתי אפשרויות נתונות המוכתבות לנו מראש; אנחנו כאן בעולם שבו יש טוב ויש רע, יש נפש אלוקית ונפש בהמית, יש צדיקים ויש רשעים. בתפיסה הזו, אכן חייבים את ידיעת הרע כדי לדעת את הטוב – "עץ הדעת טוב ורע". אבל הבחירה הזו אינה הבחירה החופשית באמת לאמיתה, כי אין כאן חופש גמור ומוחלט, אני חייב לבחור במשהו, אני חייב לרצות במשהו. "יש הכרח באדם. הוא חופשי ברצונו מה לרצות, ואינו חופשי בעצם הרצון. מוכרח הוא לרצות כשם שבצעל כרחו הוא חי" (בלשונו של הרב חרל"פ זצ"ל)^א. 'זה מה יש'...

האם בכלל יש בחירה למעלה מזו?

כן. אצל הקב"ה! הרי הקב"ה בחר לברוא את העולם ברצון גמור, ללא שום הכרח. "כשעלה ברצונו הפשוט לברוא את העולם" – ברצון פשוט, בבחירה גמורה ובחופש מוחלט. ה' לא חייב לרצות, הוא רוצה לרצות, בעל הרצון ומקור הרצון,

יא 'לחם אבירים' פ"א.

וכל הרצונות שבעולם ממנו נבראו. "כשם שהוא בעל בחירה ברצונו מה לרצות, כן הוא חופשי גם בעצם הרצון, לא הכרח לרצות אלא רצון לרצון, סוד 'רעוא דרעוין'²³. ה' בחר בנו מכל העמים, בחר בדוד עבדו ובחר בירושלים עיר הקודש למושב לו – כל אלו בבחירה עצמית מוחלטת, ולכן גם נצחית ואינה משתנה לעולם.

אבל אנחנו, קרוצי חומר, מה לנו ולבחירה כזו? הרי אנחנו כבולים בתוך גבולות ומגבלות העולם ולא יכולים לפרוץ את מיצריו?

ובכן, השורש של נשמות ישראל גבוה מאד, "חלק אלוה-ממעל ממש". "ישראל קדמו לעולם" ו"מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר"²⁴ – במדרגה כל-כך גבוהה וקדומה, באותו 'מקום' גבוה אצל השם יתברך שבו הוא בוחר ומחליט לברוא את העולם! כך אמרו חז"ל שהקדוש-ברוך-הוא נמלך בנשמותיהם של צדיקים לברוא את העולם, הם היושבים "עם המלך במלאכתו", וכביכול שותפים עם הקב"ה בבריאת העולם.

לכן, לישראל יש את היכולת להריח, לטעום ולחוש, משהו מאותו הרצון המוחלט של הקב"ה, מרצון הרצונות, מהבחירה החופשית באמת. ודאי שאין זה דבר פשוט כלל וכלל, אבל העיקר הוא שיש דבר כזה, שיש לנו קשר עם הבחירה האלוקית המחוללת עולמות ובוראת את הכל, וככל שאנו עמלים לבטל את הרצון המוגבל הראשוני שלנו אל רצון ה', כן נתקרב יותר אל רצון גבוה יותר וחופשי יותר. "כל רצונות שלנו אך בתוך הבריאה המזה. [אבל] כשאין אנו רוצים מאומה, ומגמתנו שיתגלה רצונו יתרך שמו, הננו מעלים את עצמנו לכלל 'הרצון לרצות' שלפני כל הבריאה כולה"²⁵.

סוף-כל-סוף, אצלנו זוהי עדיין מדרגה עלומה ומכוסה, שאפשר רק ללמוד עליה ולהתבסס ממנה מרחוק, או לזהות ניצוצות ממנה בתוכנו. ומי באמת כבר אחוז באותה המדרגה? זהו הצדיק שמבטל לגמרי את רצונו הפשוט לרצונו יתברך וממילא מתדבק ברצון העליון. הצדיק חי בתודעה של הנפש האלוקית, הוא מביט על העולם ב"דעת עליון", וחש את דופק ההתחדשות של העולם הנברא כולו ברצון ה'. כך הוא 'טועם' את רצון ה' ובחירתו לברוא את העולם. אצל הצדיק הגמור, שכבר שונא את הרע ומואס בו בתכלית, הבחירה כבר איננה בין הטוב לרע – אך הוא מרגיש את טעמה של הבחירה העליונה מכל, את הבחירה לברוא וליצור את המציאות²⁶. הבחירה הזו נושאת בחובה ענג עליון מאין כמוהו, עונג "עתיק יומין" השייך לעץ-החיים, ממעל לעץ-הדעת-טוב-ורע, עוד לפני חטאו של אדם הראשון שנתן ממשות לרע.

יב לחם אבירים שם.

יא בראשית רבה א, ד.

יד שם. וראה גם דברי הרב חרל"פ בקונטרס 'טובים מאורות'. ודברי הראי"ה קוק באגרות הראי"ה אגרת שטט.

טו. ואף "צדיק גוזר והקב"ה מקיים. הקב"ה גוזר וצדיק מבטל".

כה, ורק כה, ניתן למחות את הרע מכל וכל, ללא שום 'נקיפות מצפון' והצטדקויות, כשמואל הנביא המשסף את אגג לפני ה' וכמרדכי היהודי הבועט בהמן ושמה בנקמת ה'.

ולעת עתה, עד שנצליח למחות את זכר עמלק עד תומו, וכדי שנצליח לעשות זאת – נשתה "עד דלא ידע", נעלה מעל לידיעה היום-יומית הבוחרת את הטוב לעומת הרע, ונגיע לעולם שכולו טוב, בו אנו בוחרים בכל רגע את עצם הקיום, "אי בעו צדיקי ברו עלמא"סו.

אשר קרן בדרך

"זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים, אשר קרן בדרך...". שקליפת עמלק מתגברת על היהודי בעת שהוא כבר קצת עלה על הדרך לצאת ממצרים, והתחיל להשתחרר מנקודות הרע העיקריות שבו, אז במיוחד מתגברת עליו קליפת עמלק... דוקא בעת שאדם מתחיל להתייגע על הנקודה העיקרית בה הוא שבוי בידי הרע, אז משקיע היצר-הרע כנגדו את כל כוחותיו... כאשר ישראל היו כבר בדרך צאתם ממצרים, לאחר שכבר התגברו על עיקר הקליפה, כמו שנאמר "אשר ראיכם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם", דוקא אז נתגברה נגדם הקליפה של עמלק באופן הקשה ביותר. ועניין מחייב עמלק נצחי מדור דור, שקליפה זו שייכת בכל דור ובכל אדם.

והעצה לכל זה היא בזכות אמונה. להאמין שאין דבר שיהודי אינו מסוגל לעמוד בו, ועליו להתחזק באמונה בכח הנצחי של יהודי ש"בני בכורי ישראל", שודאי שאין נותנים לו נסיון שאינו מסוגל לעמוד בו, ותפקידו הוא רק ללחום את מלחמת ה' בעמלק מדור דור.

'נתיבות שלום' לפרשת זכור

דילול עֹבְרִים

הרב יצחק שפירא שליט"א, ראש הישיבה

מאמר זה נכתב לעילוי נשמתה של חותנתי, הרבנית **בתיה רקובר** ע"ה, שהיתה מיילדת ארבעים ושש שנים, ונפטרה בכ"ה טבת תשס"ח. בכינוס שנערך לזכרה תיאר הרב מנחם בורשטיין שליט"א, ראש מכון פוע"ה, את שותפותה הפעילה ביצירת התייחסות נכונה לסוגיות של רפואה והלכה הקשורות לתחום המיילדות ובפרט זו שלפנינו. הוא גם אמר לנו שחשוב מאד לפרסם התייחסות הלכתית לענין זה.

המאמר נכתב במסגרת הלימוד במכון התורני של ישיבת 'עוד יוסף חי', אגב העיסוק בסוגיות קרובות, המוזכרות כאן בקצרה. ישר כחו של הרב יוסי אליצור נ"י על עבודתו במכון התורני ובעריכת החומר.

אחת השאלות החמורות בסוגיות רפואה והלכה היא דילול עֹבְרִים: ישנם מצבים של הריון רב עֹבְרִי בו יש סיכון ממשי שהעֹבְרִים ימותו אם לא נהרוג את חלקם ובכך נאפשר לאחרים לחיות*. האם הדבר מותר?

בדברי הגרש"ז אויערבך מצאנו שדעתו נוטה להתיר את הדבר:

בריבוי עֹבְרִים, כגון שישיה, א"ל הגרש"ז אויערבאך שליט"א שדעתו נוטה להתיר הריגת חלק מהעֹבְרִים כדי להציל את הנותרים.

בדברים שלקמן נסביר את מקורו של הגרש"ז להיתר הזה.

האיסור אצל ישראלים גדולים

אם נשוה את המצב של דילול עֹבְרִים למצב מצוקה אצל יהודים שנולדו כבר – יש מקורות ברורים לאסור את הדבר. חייבים למסור את הנפש על רציחה, ואף כאשר ללא הריגה נפסיד יותר – אין היתר לרצוח. כך נאמר בירושלמי:

תני: סיעות בני אדם שהיו מהלכין בדרך ופגעו להן גוים ואמרו: 'תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותו, ואם לאו הרי אנו הורגין את כולכם' – אפילו כולן נהרגין לא ימסרו נפש אחת מיישראל; ייחדו להן אחד כגון שבע בן בכרי – ימסרו אותו ולא ייהרגו. אמר רבי שמעון בן לקיש: והוא שיהא חייב

א. כאן אנחנו עוסקים במקרה פשוט, בו יש סכנה ממשית לכל העוברים. ויש להאריך לגבי הדין במקרים בהם הסיכון הוא רק כלפי חלק מהעוברים וכדומה, ומפני קוצר המקום לא הארכנו כאן.

ב. נשמת אברהם חושן משפט תכה (עמוד 21).

ג. תרומות סוף פרק ח.

מיתה כשבע בן בכרי. ורבי יוחנן אמר: אף על פי שאינו חייב מיתה כשבע בן בכרי.

ונפסק ברמ"א:

גויים שאמרו לישראל: 'תנו לנו אחד מכם ונהרגנו (ואם לאו נהרוג את כולכם)' – לא יתנו להם אחד מהם אלא אם כן יחדוהו ואמרו תנו לנו פלוני. ויש אומרים דאפילו בכהאי גוונא אין למוסרו אלא אם כן חייב מיתה כשבע בן בכרי.

[האחרונים^ד הבינו שאין חילוק בין מצב של סכנה בגלל רשעות של גויים או בגלל פגעי הטבע וכדומה; בכל מקרה אסור לרצוח אף אם בזה ימותו כולם.]
אם כן – לכאורה אין היתר להרוג חלק מן העוֹבְרִים כדי להציל את כולם, ומוטב לנו שימותו כולם.

איסור הריגת עוֹבְרִים אינו כאיסור הריגת ישראלים

אמנם באמת אין להשוות את העוֹבְרִים ליהודים, מפני שאיסור הריגתם אינו זהה. איסור הריגת ישראל נלמד מ'לא תרצח' (רמב"ם תחילת הלכות רוצח), וכלפי 'לא תרצח' חייבים במסירות נפש גמורה של 'יהרג ואל יעבור' כמו שראינו. אך בדברי הגרש"ז עצמו^ה מבואר שאיסור הריגת עוֹבְרִים אינו נלמד מ'לא תרצח', אלא שהמקור לאיסור הוא "הואיל וכן נהרג על העוֹבְרִין, וליכא מידי דלישראל שרי וכן נהרג על כך".

ולכן ישראל אינו חייב מיתה על הריגת עוֹבְרִים. וכמבואר ברמב"ם:

בן נח שהרג נפש אפילו עוֹבְרִים במעי אמו נהרג עליו... מה שאין כן בישראל.

ומקורו בגמרא בסנהדרין^ו:

אשכח רבי יעקב בר אחא דהוה כתיב בספר אגדתא דבי רב: בן נח נהרג בדיין אחא, ובעד אחא, שלא בהתראה, מפי איש ולא מפי אשה, ואפילו קרוב. משום רבי ישמעאל אמרו: אף על העוֹבְרִין. מנהני מילי? אמר רב יהודה: דאמר קרא 'ואך את דמכם לנפשותיכם אדרש' (בראשית ט, ה) – אפילו בדיין אחא, 'מיד כל חיה' – אפילו שלא בהתראה, 'אדרשנו ומיד האדם' – אפילו בעד אחא, 'מיד איש' – ולא מיד אשה, 'אחיו' – אפילו

ד. שולחן ערוך יורה דעה קנז, א בהג"ה.

ה. עיין בתפארת ישראל אהלות ז, ו בבועז (שם דן בסכנה בלידה); חוות בנימין יח (שדן ברעידת אדמה); חזון איש יורה דעה סט; סנהדרין כה (על סכנת סערה בים). הדברים מבוססים על הכסף משנה ברמב"ם הלכות יסודי התורה ה, ה, עיין שם.

ו. נשמת אברהם שם בס"ק א.

ז. הלכות מלכים ט, ד.

ח. נז, ב.

קרוב. משום רבי ישמעאל אמרו: אף על העופרין. מאי טעמיה דרבי ישמעאל? דכתיב 'שפך דם האדם באדם דמו ישפך' (שם ו), איזהו אדם שהוא באדם? – הוי אומר זה עופר שבמעזי אמו.

בגמרא זו רואים שחיוב מיתה על הריגת עופר קיים רק אצל בני נח, שהוזהרו על כך מן הפסוק "שופך דם האדם – באדם דמו ישפך"; הפסוק שהוא המקור בכלל לאיסור רציחה אצל בני נח.

האיסור כלפי ישראל נובע מכך שיהודי אינו גרוע מבן נח, והוא גם נכלל במצוות של בני נח. כדברי הגמרא^ט שכל מה שאסור לגויים – אסור גם לישראל:

דאמר ר' יוסי בר' חנינא, כל מצוה שנאמרה לבני נח ונשנית בסני – לזה ולזה נאמרה. לבני נח ולא נשנית בסני – לישראל נאמרה ולא לבני נח... אדרבה, מדלא נשנית בסני לבני נח נאמרה ולא לישראל! ליכא מידעם דלישראל שרי ולגויים אסור.

[פירוש רש"י:] ליכא מידי דלישראל שרי ולגויים אסור – שכשיצאו מכלל בני נח להתקדש יצאו ולא להקל עליהם.

ר' יוסי בר' חנינא אומר שמצוות שנאמרו לבני נח – דהיינו שמופיעות בפרשיות התורה בספר בראשית ואינן מופיעות שוב לאחר מתן תורה – מתייחסות רק לישראל ולא לבני נח! ושואלת הגמרא, הרי הסברא היא הפוכה: שמצוות כאלו מתייחסות רק לבני-נח. ומתרצת הגמרא שלא ייתכן שבני נח יהיו מחוייבים במצוות יותר מישראל, כיון ש"ליכא מידי דלישראל שרי ולגוי אסור" (=אין דבר שמותר לישראל ואסור לגויים); וכמו שמסביר רש"י שישראל יצאו להתקדש במצוות יתירות ולא להקל עליהם.

הכלל הזה מופיע גם במכילתא^י, ושם הוא מופיע בפרטיות כלפי איסור רציחה:

"וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזובחי תקחנו למות" – רעהו, להוציא אחרים. איסי בן עקיבא אומה, קודם מתן תורה היינו מוזהרים על שפיכות דמים, לאחר מתן תורה, תחת שהוחמרו הוקלו. באמת אמרו פטור מדיני בשר ודם ודינו מסור לשמים.

בהתחלה לומדת המכילתא מהמלה "רעהו" שההורג גוי אינו חייב מיתה^{יא}. אחר כך בא איסי בן עקיבא להשוות בין "קודם מתן תורה" כשהיינו בגדר "בני נח" לבין "לאחר מתן תורה" – ופירש את דבריו במרכבת המשנה על המכילתא: "תחת שהוחמרו הוקלו – בתמיה". דהיינו: "תחת שהוחמרו הוקלו?!" – לא ייתכן

ט. סנהדרין נט, א.

י. הכלל "ליכא מידי" מופיע בסוגיות נוספות, ובפשטות הוא נוסף להלכה. ענין זה מבואר באריכות במאמרו על איסור הריגת גוי.

יא. לשמות כא, יד.

יב. כמבואר ברמב"ם הלכות רוצח ב, יא. ומקורו במכילתא הזו כמבואר בכסף משנה שם.

שבעקבות מתן תורה הוקלו ישראל, ולכן ברור שגם כעת אנו מזהרים על שפיכות דמים של גוי!

לפי זה מובן גם המשך דברי המכילתא "באמת אמרו..." – והכוונה היא שאע"פ שלעניין עונש מיתה בידי אדם אמנם יש לנו קולא, אך מכל מקום אין זו קולא גמורה, כי ההורג גוי "דינו מסור לשמים"⁹⁷.

אם כן, למדנו מדברי איסי במכילתא שאסור ליהודי להרוג גוי מכוח אותו האיסור היסודי של בני נח להרוג זה את זה, שגם אנו מחוייבים בו. אלא שהאיסור המיוחד שנוסף לנו, "לא תרצח", מתייחס רק להריגת יהודי⁹⁸.

דברים אלו נכונים גם כלפי הריגת עובד: מקור האיסור להרוג עובד הוא בפסוק "שופך דם האדם", שמדבר על גויים. אמנם גם לישראל יש איסור מדאורייתא בהריגת עובד בגלל סברת 'ליכא מידי דלישראל שרי ולגוי אסור', אך אין זה איסור 'לא תרצח' ולכן גם אין עליו חיוב מיתה⁹⁹.

מסירות נפש על רציחה אצל גויים

כדי לחזור ולדון במקרה שלפנינו – נצטרך ללמוד קודם את דיני מסירות הנפש של גויים על מצות רציחה. וזאת מפני שאיסור הריגת העובדים אצל ישראל נלמד מהאיסור אצל גויים, ואם כן – דיניו זהים לדיניהם.

והנה גויים אינם מצווים במסירות נפש על מצוותיהם, כמבואר ברמב"ם¹⁰⁰:

בן נח שאנסו אנס לעבור על אחת ממצוותיו, מותר לו לעבור. אפילו נאנס לעבוד עבודה זרה – עובה, לפי שאינן מצווין על קידוש השם.

האם הדברים נכונים גם באיסור רציחה? בזה קיימת מחלוקת גדולה בין הפוסקים, המובאת בספר פרשת דרכים לבעל ה"משנה-למלך"¹⁰¹:

ודע שמשמע לי... דבן נח... בשפיכות דמים יהרג ואל יהרוג, [כיון ש] לאו מקרא נפקא אלא מסברא ד'מאי חזית דדמא דידך סומק טפי? אימא דדמא דהברך סומק טפי!' – בסברא זו מהיכא תיתי דיש חילוק בין ישראל לבן נח? ...

הן אמת דמהר"ש יפה ז"ל... כתב וזה לשונו: דאף על גב דמסברא נפקא מאי חזית וכו' – כיון דבני נח לא נצטוו למסור עצמם על עבודה זרה וגילוי

97 הפירוש הפשוט של הביטוי 'באמת אמרו' הוא 'אבל', ומתאים לדברינו כאן (עיין למשל בביטוי הזה בהופעתו במשניות: כלאים ב, ב; תרומות ב, א; שבת א, ג; שבת י, ה; נזיר ז, א). אמנם עיין בשבת צב, ב בביאור הגמרא לביטוי הזה, והוא הדין לכאן, ואכמ"ל (מפי חותני הרב פרופסור נחום רקובר שליט"א).

98 דברינו כאן הם על פי ביאור המרכבת המשנה למכילתא. ועיין במשך חכמה על הפסוק הזה שמבאר את המכילתא בדרך קצת שונה; על כל פנים אין נפקא מינה בין הפירושים להלכה.

99 עיין בענין זה גם בתוספות ד"ה 'ליכא' בסנהדרין נט, א.

100 הלכות מלכים י, ב.

101 'דרך האתרים' דרוש שני.

ערויות, כי לישראל נתחדש זה מקראי – מסתמא גם על שפיכות דמים לא נצטוו למסור נפשם, עד כאן¹⁰.

הפרשת דרכים סובר שכיון שדין יהרג ואל יעבור בשפיכות דמים נובע מכח הסברא (המבוארת בסנהדרין¹¹): 'מה ראית שדמך אדום מדמי שאתה הורג אותי כדי להציל את עצמך?', הרי סברא זו שייכת גם בדיון בין בני נח, ולכן אם חס אומר לשם 'תהרוג את יפת או שאהרוג אותך', אסור לשם להרוג את יפת, כי מי יאמר שדמו של שם אדום יותר מדמו של יפת?

לעומת זאת, המהר"ש יפה סובר שכיון שאצל בני נח אין חיוב של מסירות נפש וקידוש השם, לכן גם בשפיכות דמים לא שייך בהם יהרג ואל יעבור, ומותר לשם להרוג את יפת כדי להציל את עצמו.

אמנם גם הפרשת דרכים שמחמיר ואומר שגויים מצווים על מסירות נפש כדי שלא לרצוח – אומר שהמקור לדבר זה הוא הסברא של 'מאי חזית' – מדוע אתה מציל את עצמך בהריגת אחר? ומי אמר שדמך אדום מדמו? אך במקרים בהם הסברא הזו אינה קיימת – גם הוא מודה שגויים אינם חייבים במסירות נפש על רציחה.

מקרה כזה הוא מקרה של סיעה, בה אם לא נהרוג אחד – ימותו כולם וזה הנהרג עמהם. במקרה כזה אין סברא לומר שלא נהרוג את היחיד כדי להציל את כולם, כי בודאי שדמם של כולם יחד עמו אדום יותר מאשר דמו כאשר הוא נהרג לבד. וכמו שכתב במנחת חינוך¹²:

והנה נראה פשוט לפי דברי הכסף משנה שהוא קבלה בידינו¹³ אך דבש"ס נתנו עוד סברא לזה, אם כן בבן נח, לפי מה שפסק הרמב"ם דאין צריך למסור עצמו אפילו על עבודה זרה דאינם מצווים כלל על קידוש השם, אך בשפיכות דמים כתב המשנה למלך שם [בפרשת דרכים] כיון שהוא מצד השכל גם הוא יהרג כיון דנפש חבירו אבוד אסור לו לעבור מחמת 'מאי חזית' עיין שם... – אם כן בבן נח כהאי גוונא אם אנס ייחדו לאחד מהם, אף על פי שאינו חייב מיתה, מכל מקום כיון שהוא והם נהרגין לא שייך הסברא ואסור למסור נפשם.

יח דברי מהר"ש יפה הם בספרו 'יפה תואר', פירוש על המדרש רבה, בראשית פרשה מד סימן ה ד"ה שהיה שם צדיק אחד. בענין מחלוקת זו עיין עוד ב'משכיל לדוד' על פרשת וישלח; בספר תיבת גמא (לבעל הפרי מגדים) על פרשת שמות; בגור אריה על התורה בראשית לב, ח וברא"ם שם; משפט כהן קמא (עמוד שכט); ערוה"ש העתיד הלכות מלכים פ, ד; שו"ת המהר"ל דיסקין קונטרס אחרון (סימן קמד) (הובא ביביע אומר ו יורה דעה יג, ח); שו"ת מוהר"ש מוהליבר בסוף הספר ב'חידושים בש"ס וברמב"ם', סימן א.

יט עד, א.

כ. מצוה רצו, אות כח.

כא כלומר שאצל ישראל החיוב למסור את הנפש על רציחה אינו נובע רק מסברא אלא גם מחומרא דנפשות ('קבלה היא בידינו') וחייבים בזה אפילו כשאין סברא. כך ביאר הכסף משנה את פסק הרמב"ם שלא מוסרים אחד כדי להציל אחרים אף אם כולם ימותו (הלכות יסודי התורה ה, ה).

כלומר: אצל ישראל יש חומרא דנפשות, ואסור להרוג כדי להציל אף בלי סברא והגיון, מצד קידוש ה' וחיוב מסירות נפש שלא לעבור על 'לא תרצח' (כמו בעבודה זרה וגילוי עריות). אולם בני נח אינם מצווים במסירות נפש על מצוותיהם, וגם לפי הפרשת דרכים הסובר שיש מצב בו מסברא הם חייבים במסירות נפש על 'לא תרצח' – זה רק מסברא, וכאשר אין הגיון בדבר כי ממילא כולם ימותו – מותר להרוג.

חזרה לדילול עוֹבְרִים

על מה שנתבאר עד כה – יובן שדילול עוֹבְרִים הוא מעשה מותר. נחזור על מה שלמדנו:

1. האיסור להרוג עוֹבְרִים נובע מאותו פסוק שאוסר על גויים להרוג זה את זה.
2. פסוק זה מהוה איסור גם לישראל, כי מה שאסור לגויים – אסור גם לישראל; ואין לישראל איסור חמור יותר מאשר יש לגויים בענין זה.
3. לגויים מותר להרוג זה את זה כאשר זו הדרך היחידה להציל חלק מהם ובלי מעשה ההריגה כולם ימותו, כי אצלם אין חומרא דנפשות אלא רק סברא. דילול עוֹבְרִים הוא מקרה מובהק של הריגה הכרחית כדי להציל חלק מקבוצה, שמוותרת אצל גויים. לכן הדבר מותר, ואין כלפי מעשה זה את החומרא של רציחה שלפיה מוטב שכולם ימותו ובלבד שלא יהרגו אחד. כך מתבארים היטב דברי הגרשז"א שהובאו בראש המאמר.

להערות ותגובות:

elitsuraster@gmail.com

פרפראות לפורים

ענוי הדעת

ידוע מה שנאמר בזוהר הקדוש על הקשר בין יום-הכיפורים לפורים, "פורים – כיפורים", ומשמע מזה שמבחינה מסויימת גדולה מעלתו של פורים יותר ממעלתו של יום הכיפורים שהוא רק כפורים. ומדוע?

על זה אמר הרב הקדוש ר' שמחה בונים מפשיסחא: ביום הכיפורים המצוה היא לענות את הגוף מאכילה ושתייה וכדו', אבל בפורים המצוה היא לענות את הדעת, שהרי "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע..." – וענוי הדעת גדול יותר מענוי הגוף.

ובעל האבני נזר' אמר בעניין זה: בפורים צריך האדם לתת את הדבר החשוב ביותר – את הדעת שלו – עבור המצוה, שגם כשדעתו מסתלקת על ידי השכרות לא יעצור הדבר בעדו. והנה כל דבר שאדם נותן עבור המצוה – הרי בזכות זה הוא זוכה לקבל בחזרה את אותו הדבר עצמו ביתר שאת. כך גם בזכות נתינת הדעת בפורים – זוכה האדם על ידי זה לדעת שלמה ומחשבה טובה.

לבסם עצמו

"מחויב איניש לבסומי בפוריא" – היינו שלא יתייאש שום אדם בעצמו, גם אם רואה בנפשו כמה פעמים שלא עלתה בידו כהוגן וכשורה, יתחזק בעצמו שלא יפול מדעתו. רק הוא יעשה את שלו אולי ימצא חן בעיניו יתברך מעתה. וזהו "לבסומי" – שעניין ביסוס הוא כמו שמושחים עצמם בבשמים ותמרוקין כדי למצוא חן ולהתאהב – כן מחוייב כל איש ישראל לבסם עצמו במצוות ומעשים טובים, גם אם מרגיש בנפשו שהוא בשפל המדרגה עד דלא ידע בעצמו בין בחינת ארור המן לבחינת ברוך מרדכי, היינו שאינו מוצא בעצמו שום מידה שיהיה מבחינת ברוך מרדכי. וכמו שידוע לנו מגדולי הצדיקים שבאמת לא החזיקו טובה לנפשם למצוא בנפשם שום יתרון ומעלה על האנשים הגרועים ביותר...

כי זה היה עיקר נס פורים, לאחר שהיו בשפל המדרגה ונשתעבדו לאחשוורוש ולהמן, והיה נראה שהוסכם כן מן השמים.. ועם כל זה לא נפלו בדעתם ולא התייאשו בעצמם. כמו שנאמר "ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה", ולא נאמר 'לא

כרע ולא השתחוה; רק לשון עתיד, להורות שהרהיב עוו בנפשו שלא ישתעבד להפיפוך בשום אופן, יהיה איך שיהיה. ועל ידי זה זכו להנס.

וזהו גם כן עניין "עד דלא ידע" – מפני שזכו לזה שלא מצד ידיעה והבחנה באיזה אופן יעלה בידם, רק ע"י עצם השורש שהוא למעלה מן הדעת, ובשורש אין שום שינוי מפני שהוא נצחי.

מתוך 'אמרי אמת' לאדמו"ר ר' יהודה ליב איגר מלובלין, פורים תרל"ד

הארת פורים שומרת

ידוע שהארת הפורים גדולה מאוד וקדושה גדולה מאירה אז בעולם. על כן באה המצוה "לבסומי בפוריא", שבדרך-כלל צריך להזהר מזה, מפני שקדושת הפורים גורמת שמלמעלה שומרים את האדם מכל קלקול. אמנם ודאי שצריך להזהר גם בפורים מכל דבר עבירה, אך בדברי הרשות – שבכל הימים ראוי להשמר מהם – הנה בפורים אין בהם חשש מכשול.

וטעם הדבר, שדברי הרשות והחולין באים מ"קליפת נוגה", שאמנם אינה טומאה גמורה (כשלש הקליפות הטמאות) אך היא קרובה אל הרע ועלולה להפוך לרע גמור. אבל בפורים "רבים מעמי הארץ מתיידיים כי נפל פחד היהודים עליהם", דהיינו ששורשם הרוחני של הגויים למעלה נופל ונכפף בפני קדושתם של ישראל, ולכן גם למטה אין כח לרע לפתות את היהודי העוסק במצות הפורים.

ע"פ "עולת ראייה" לראי"ה קוק

מלך כהמן

"איש יהודי היה"... הקב"ה מקדים רפואה למכה, וכיון שהיה המן רשע כזה שרצה להשמיד את כל היהודים – הוכן מקודם צדיק כזה כמדרכי שיוכל להגן על כל הדור. ולכן אמרו חז"ל "איש יהודי – יחידי", שהוא כולל את כל הדור. והנה חז"ל אמרו שאם אין ישראל עושים תשובה הקב"ה מעמיד להם מלך רשע כהמן ועושים תשובה ואז נגאלים. ויתכן לפרש שאם הפרטים של בני ישראל אינם יכולים לעשות תשובה, אז מזמין הקב"ה צדיק גדול, וממילא יעמוד נגדו רשע גדול, וכפי תיקון הצדיק יתקנו כל הפרטים. והנה המן לא היה מלך, ולעומתו גם מרדכי היה צדיק לדורו, אבל לא נשלם התיקון על ידו. אמנם לעתיד לבוא כשיבוא מלך המשיח שהוא המושיע לכללות בני ישראל בכל הדורות, יעמוד נגדו מלך כהמן, ובזכות משיחנו תהיה מפלה לאותו רשע ותתרומם קרן ישראל במהרה בימינו אמן.

ע"פ שפת אמת לפורים תרמ"ז

נס בלא דעת

"חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". הנה כל פעולותיו של המן הרשע נהפכו לבסוף לטובת ישראל: עצת המן להרוג את ושתי – היא שהביאה לבסוף להמלכת אסתר שהמן נפל תחתיה; העץ שעשה המן למרדכי – לבסוף נתלה עליו הוא ובניו; עצת המן לעשות יקר וגדולה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו – היא שהשפילה את המן לפני מרדכי, ועוד. ואמנם כוונת המן בדעתו היתה להרע לישראל, אך הקב"ה הפך מעשיו לטובה שלא מדעתו. וכך האדם המבסם את עצמו בין, הרי כל מעשיו הם כעת בלא דעת, כמו נס פורים שמתוך מחשבות הרשעים צמחה הישועה לישראל שלא מדעת הרשעים אלא בהשגחת ה' יתברך.

ע"פ "קדושת לוי" לר' לוי יצחק מברדיטשוב

תפילה לפורים

רבנו של עולם, זכני לשמוח מאד מאד בימי הפורים בשמחה גדולה וחדוה רבה ועצומה. ונזכה לקיים מצות קריאת המגלה בקדושה ובטהרה גדולה ובשמחה רבה ועצומה. ונזכה להתבונן גודל עוצם הנס הנפלא והישועה הנוראה והעצומה הזאת, ולפרסומי ניסא בפני כל עם ועדה, ונזכה לקיים מצות "משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים" ומצות סעודת פורים בשלמות גדולה ובשמחה רבה ועצומה. ונזכה לקיים מצות השכרות של פורים כאשר צונו חכמינו זכרונם לברכה. ותעזרנו ותשמרנו שלא יזיק לנו השתיה והשכרות של פורים כלל לא בגוף ולא בנפש, ולא נזיק שום אדם ולא שום דבר על ידי השכרות. רק נזכה על ידי השכרות של פורים לבוא לתוך שמחה גדולה וחדוה רבה ועצומה מאד, לתוך שמחה של פורים, אשר אז מאיר הארה נפלאה ועצומה שהוא הארת מרדכי, אשר אין דוגמתה בכל ימות השנה. ואזכה להיות שמח בכל לב, ולשמח גם אחרים, לשמח כל ישראל עמך בשמחת פורים בחדוה רבה ועצומה מאד מאד, נגילה ונשמחה בישועתך בשמחה אמיתית באופן שיהיה לך לנחת ולרצון, ותקבל שעשועים גדולים משתיתינו ושמחותינו בפורים הקדוש. ונזכה גם עתה בכל שנה ושנה לנס הגדול והישועה הנפלאה של פורים, להכניע ולגרש ולעקור ולבטל מאתנו קלפת המן עמלק וזוהמתו הגדולה ולמחות שמו וזכרו מן העולם, ולטהר עצמנו מזוהמתו בקדושה ובטהרה גדולה, ולהמשיך עלינו קדושת מרדכי ואסתר. ונזכה להמשיך שמחת פורים על כל השנה כולה, לשמח תמיד בכך בשמחה וחדוה רבה באמת.

מתוך לקוטי תפילות ח"ב לז

ארז לבנון הי"ד

ב-ז' אדר תשס"ז, הלך ארז לבנון להתבודד עם קונו בין הרי יהודה, לא הרחק מביתו ביישוב "בת עין", כדרכו בקודש. ערבים ארורים קמו עליו והרגוהו נפש, ודמו נספג באדמת הארץ הטובה. נגדע הארז אשר בלבנון. התבודד עם קונו עד כלות הנפש ממש. התבודד, עד שהגיע הישר להיכלו המבהיק של רבו הגדול, רבי נחמן מברסלב זי"ע.

ארז הי"ד עבר כברת דרך חשובה בחייו גם בישיבת "עוד יוסף חי". לכן רצינו להציב לו יד בחוברת זו היוצאת בסמוך ליום הסתלקותו. הבאנו כאן, בעיבוד חופשי, מתוך הדברים שאמר מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א לאחר לווייתו של ארז. יהיו הדברים נר לנשמתו.

אַרְז וּשְׁטָה

בית המקדש נבנה מעצי ארזים, "בית ארזים". המשכן נבנה מעצי שטים. אולם חז"ל אומרים שהשטה היא אחד ממיני הארז; השם הכולל הוא ארז והשם הפרטי הוא שטה*.

על עצי-השטים שהיו במשכן מפרש רש"י: "ומאין היו להם במדבר? פירש רבי תנחומא, יעקב אבינו צפה ברוח הקודש שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר והביא ארזים למצרים ונטעם וציוה לבניו ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים". ארז בלבנון ישגא" מבטא מצב של מודעות אלוקית, ויעקב אבינו מצוה להביא ארזים מארץ-ישראל, ממקום של מודעות אלוקית, ולנטוע אותם במצרים - 'לקבור' אותם בתוך המצב הגלותי. הנקודה הזו שטומן יעקב אבינו, תצא מגניזתה ביציאת ממצרים וממנה יבנה המשכן לה', "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

כיום אנו במצב גלותי כאן, בארץ ישראל עצמה, וצריך כעת לנטוע ארזים, להעמיד תודעה אלוקית של מוכנות ללכת בתוקף של מסירות נפש על קידוש השם. לפעמים הקב"ה נוטע ארזים - קובר באדמה צדיקים, כארז לבנון שלנו - בכדי להוליד מהם תודעה חדשה, מודעות אלוקית טבעית שממנה יבנה המקדש, בית עולמים. "אמר רבי חנינא, לא היה העולם ראוי להשתמש בארזים. אלא לא נבראו אלא בשביל המשכן ובשביל בית המקדש. שנאמר 'ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע' ואין לבנון אלא בית המקדש שנאמר 'ההר הטוב הזה והלבנון***'. אלא שאנו אומרים לקב"ה: אמור לצרותינו די, מספיק צדיקים נשתלו כאן בעפר בכדי להצמיח מהם בניין עדי עד.

כמה משמעויות לשם שטה-שטים: לשון שיטה ומנהג, לשון שטות ולשון שוטי*. שיטה ומנהג, דרך מיוחדת: יש כמה שיטות ודרכים בעבודת ה', כל אחד ואחד בשיטתו הקבועה כפי שמקבל מרבותיו ולפי שרש נשמתו. צריך להרבות באהבת

א. ראש השנה כג, א.

ב. שמות רבה לה, א.

ג. כמבואר באריכות במאמרי "באתי לגני".

ישראל, לדעת לכבד את כל השיטות שנובעות ממקור טהור. לשם כך צריך לדעת להגיע למכנה-המשותף של כל השיטות, ומכאן החשיבות בעיסוק בתורת מורנו הבעל-שם-טוב זי"ע, "הנקודה ההיולית" התמציתית, המעיין הנובע שממנו התפשטו נחלים והפכו לשיטות שונות בחסידות. "ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים". זוהי המשמעות של בניין המשכן מ"עצי שטים" - אחדות ישראל היודעת לכבד את השיטות ואף לחברן. לשם כך אנו זקוקים למשה רבינו, שרק הוא יכול להקים את המשכן.

בשיטה במובן של דרך יש איזו שטות; כמו שרבי נחמן אמר שאם היה לי בן יחיד הייתי שולח אותו לתוך היער עם חיות רעות, לסטים ושוודים, לעשות התבודדות בלי פחד. השיטה של התבודדות היא כל-כך חזקה ועצמית, עד כדי "שטות דקדושה", שיטה-שטותית... ובכלל: מדוע ללכת דוקא על שיטה מסוימת וכיצד אפשר לבחור בה? איך אדם קובע מי יהיה הרבי שלו? לשם כך יש חוש ריח מיוחד, החוש שבו מתייחד מלך המשיח, "והריחו ביראת ה'".

שטות במשמעות החיובית היא "שטות דקדושה", המתקנת את "רוח השטות" הרעה של הקליפה, "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות" (כמו החטא בשטים). כך נאמר בגמרא על אותו צדיק שהיה 'משתטה' בריקוד בחתונה, והועילה לו שטותו לזכות לדרגה עליונה, ובכללות השטות היא עבודת ה' באופן ש"למעלה מטעם ודעת" (ועד למסירות-נפש ממש). יש "עזות דקדושה" שדוקא היא מתקנת את עזות-המצח של הקליפה, כמו שנאמר על מזבח הנחשת, שהיה עשוי עצי-שטים ומצופה נחשת "לכפר על עזות מצח, שנאמר 'ומצחך נחושה'". כדי לכפר על המצח-הנחושה השלילית, צריך לאמץ את המידה הזו בקדושה, עזות דקדושה, בחינת הנחשת הקדושה המקבעת את המשכן, וכל יתדותיו וכל יתדת החצר נחשת".

כך גם בפסוק "הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו" - כיצד נעשית הכפרה הזו? הפירוש הפשוט ביותר הוא כדברי הראב"ע: "ולפי דעתי שפירושו שהעם יכפר על האדמה... והטעם כי ישראל יעשו נקמה בגוים והם יכפרו על ארץ ישראל בעבור הדם ששופך בה". עם ישראל צריך לדעת לפעול בעזות, בשטות קדושה, ולהשתמש בשוטים כדי להכות את הרשעים. בזמן הגלות, השוטים נמצאים בידי הרשעים, אך ביציאת מצרים עוברים העצי שטים - השוטים - לידי עם ישראל.

והנה, עשיית דין ברשעים, גם במסירות נפש, היא מידתו של משה רבינו עליו השלום, שהסתלק ב-ז' אדר - משה שקבל תורה מסיני, והתורה היא עוז לישראל [בבחינת נחשת - ראשי תבות "נובלות חכמה שלמעלה תורה"]. אך בדרך פלא, העזות הזו נמצאת גם בבגדי אהרן הכהן, "אוהב שלום ורודף שלום"; שכן חז"ל אמרו שהציץ שעל מצח אהרן בא לכפר על עזות פנים¹. עבודת אהרן מצד עצמו היא אהבת ישראל, להעלות את הנרות - נשמות ישראל - אך אהרן אינו יכול

ד. כתובות יז, א.
ה. זבחים פח, ב.

לעבוד את עבודת הקודש בלי הלבושים, והלבוש החשוב ביותר הוא הציץ. זוהי בחינת משה רבינו שבאהרן הכהן. על הציץ כתוב קודש לה' - זוהי מסירות הנפש של קידוש השם, ומי שדבוק במידה זו נעשה בעצמו קודש לה'.

גם על הציץ וגם על המזבח החיצון נאמר שהם מכפרים על עזות מצח. המזבח החיצון היא עבודת בעלי-התשובה, בבחינת "אמצאך בחוץ" (שלא כמו הצדיק, המוצא את ה' בפנים). גם הקב"ה מחפש בחוץ למצוא את בעלי-התשובה הללו - כמו ארז שלנו - ולהעלות איתם ועל-ידם את החוץ שאין חוצה ממנו, "יפוצו מעינותיך חוצה". מי שנהרג על קידוש השם הוא קרבן-ציבור, כמו הקרבנות הקרבים על המזבח החיצון, ובמיוחד מי שנהרג בצאתו להתבודד "מחוץ לשוב", כלשון רבי נחמן. אותו הקרבן שקרב בחוץ, עולה ונכלל בציץ שעל מצח אהרן (הציץ שתפקידו לרצות על הקרבנות), עולה להיות קודש לה' ממש.

אם כן, יש שיטה-שטותית חיובית בעבודת ה', לאחר מכן אנו מגיעים לתוקף מסירות הנפש של "ארזי הלבנון", ולבסוף הכל נכלל בקודש העליון, קודש לה'.

"קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַהוֹי' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ כֹּל אֲכָלְיוֹ יֵאָשְׁמוּ רְעָה תָּבֵא אֵלֵיהֶם נֶאֱמַר הוֹי'".

מסירות נפש זה "אורות דתוהו", אבל התכלית היא להגיע ל"אורות דתהו בכלים דתיקון", שגם הפעולות-השטיות יהיו בדרכי נעם, רק בשמחה ובחיים וחי-החיים.

קַרְן הַמְּלָאוֹת עַל שֵׁם אֱלֶעָזֶר לִיבּוּבִיץ' הִי"ד

אלעזר ליבוביץ' הי"ד, תושב חברון, נרצח בערב יום הולדתו ה-21, י"ז מנחם אב תשס"א, בדרום הר חברון על ידי מחבלים. אלעזר היה מראשוני העובדים בגבעות השומרון בעמל כפיו, ורבים זוכרים את דמותו התוססת והחיה בהרי יהודה ושומרון.

שנים מאחיו של אלעזר גרים כיום ביצהר, האח הוא אברך בישיבת 'עוד יוסף חי' וגיסו הוא ר"מ בישיבת 'דורשי יחודך'. אח נוסף לומד כתלמיד בישיבת 'דורשי יחודך'.

בני המשפחה חברו להקים יחד את 'קרן אלעזר' על שמו. קרן זו שמה לה למטרה לעזור לתלמידים ממשפחות מעוטות יכולת, ולאפשר לישיבה להתמודד עם הנטל הכלכלי ולהתמקד בתחום החינוכי.

בני המשפחה הקימו את הקרן בעזרת סכום ראשוני מסוים, והם מקיים להיעזר במי שיכול כדי להמשיך ולתמוך בתלמידים הללו. תרומות תתקבלנה בברכה, עבור 'קרן אלעזר'.

לפנות למשרדי ישיבת 'עוד יוסף חי'

עוד יוסף חי

ישיבת "עוד יוסף חי" הוקמה ליד קבר יוסף הצדיק בשכם עיה"ק בשנת תשמ"ב. במשך עשרים שנה היתה הישיבה נקודת הישוב היהודית היחידה בעיר שכם, עד להפקרת המקום לידי האויב הערבי ע"י שלטונות המדינה בתחילת שנת תשס"א. מאז, שוכנת הישיבה בישוב יצהר הסמוך לשכם ובמקומה הנוכחי היא ממשיכה להתרחב ולהתפתח, תוך שמירה על הזיקה לקבר יוסף - שאליו מתקיימות כניסות מיוחדות מידי פעם.

בראש מוסדות "עוד יוסף חי" עומד הרב יצחק גינזבורג שליט"א. הרב גינזבורג הוא מגדולי מפיצי התורה בדורנו, בשיעורים והרצאות בארץ ובתפוצות, ובספריו הרבים, בעברית ובאנגלית, הממשיכים לצאת לאור. בתורתו הרחבה והעמוקה, דולה הרב גינזבורג מן המים החיים של עמקי הקבלה והחסידות, מחבר אותם עם עולם המדע המודרני לגווניו, ויוצק אותם לתורה של ציפיה אקטיבית לגאולה וחינוך מלכות ישראל.

במוסדות "עוד יוסף חי" ביצהר יש כיום ישיבה קטנה, ישיבה גדולה ומכון תורני. הישיבה הקטנה "דורשי יחודך" מיועדת לבחורים מכיתה ט' שחפצים בלימוד תורה באווירה שמחה ורצינית ובהדרכת צוות ר"מים מסור. בישיבה הגדולה (ישיבה גבוהה) לומדים בחורים ואברכים,

העוסקים ב"לחם ובשר" של לימוד הגמרא בעיון ובבקיאות, וב"יינה של תורה" בלימוד אמונה וחסידות. במכון התורני עוסק צוות של רבנים בכתיבת ועריכת ספרים ומערכי למידה בנושאי הלכה אקטואליים ובנושאים שונים בפנימיות התורה. בניית הקמפוס החדש עבור הישיבה הולכת ומתקדמת ב"ה. ניתן עדיין לתרום ולהנציח את שמות יקיריכם על חלקים מן המבנה.

תורמים חי לעוד יוסף חי
כי חי כל אחד יכול

ישיבת "עוד יוסף חי" יצהר, ד"נ לב השומרון מיקוד: 44831

טל: 02-9974666 פקס: 02-9975956

shechem@shechem.org.il

חשבון בנק פאג"י 52-181-409/114987

בעזהי"ת אדר ה'תשס"ח • גליון 11

עוד יוסף חי

לקט אמרים
מבית המדרש של
ישיבת "עוד יוסף חי"
יצהר